

STADIA

HELSINGIN AMMATTIKORKEAKOULU

TYÖPAJATOIMINTAA TYÖTTÖMILLE AIKUISILLE

Amipajaan osallistuneiden voimaantumisen kokemuksia

Sosiaalialan koulutusohjelma,
Sosionomi
Opinnäytetyö
28.3.2008

Marianna Koukkunen
Heidi Tondi



Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		Suuntautumisvaihtoehto Sosionomi AMK	
Tekijä/Tekijät Marianna Koukkunen ja Heidi Tondi			
Työn nimi Työpajatoimintaa työttömille aikuisille, Amipajaan osallistuneiden voimaantumisen kokemuksia			
Työn laji	Aika	Sivumäärä	
Opinnäytetyö	Kevät 2008	33 + 3	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää Amipajaan osallistuneiden voimaantumisen kokemuksia työpajajakson aikana. Aikuisille pitkäaikaistyöttömille suunnattu Amipaja on aikuiskoulutuskeskus Amiedun kehittämishanke. Työn teoreettinen tausta muodostui voimaantumisen näkökulmasta.</p> <p>Opinnäytetyömme oli kvalitatiivinen ja aineistonhankintamenetelmänä käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastattelun teemojen lähtökohtana olivat Juha Siitosen voimaantumisteorian neljä osaprosessia, joita ovat päämäärät, kyky- ja kontekstiuskomukset, sekä emootiot. Haastateltaviksi valikoitui kuusi Amipajaan osallistunutta henkilöä. Analysoimme saamamme aineiston teemoittelemalla.</p> <p>Saamiemme tulosten mukaan Amipajaan osallistuneet saivat voimaantumisen kokemuksia. Keskeisenä tuloksena oli osallistujan oman sisäisen muutoshalun ja sitoutumisen merkitys voimaantumisen kokemuksessa. Hyvä ilmapiiri, onnistumisen kokemukset, kannustaminen ja vertaistuki vahvistivat voimaantumisen kokemusta. Tärkeää oli osallistujan omien voimavarojen ja vahvuuksien löytäminen yhdessä työpajaohjaajien kanssa.</p> <p>Johtopäätöksenä voimme todeta, että Amipajatoiminta osoittautui varsin merkitykselliseksi työttömän voimaantumisen kokemuksessa. Tämän perusteella Amipajan kaltaisia aikuisten työpajoja olisi hyvä tulevaisuudessa kehittää ja luoda lisää. Saamamme tulokset osoittavat, että työpajatyöskentely on osallistujan voimaantumista vahvistava toimintamuoto. Siinä yhdistyvät konkreettiset työtehtävät ja kokonaisvaltainen ohjaus.</p> <p>Opinnäytetyötämme voidaan hyödyntää aikuisten työpajatoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä, sekä muunlaisen työttömille suunnatun toiminnan suunnittelussa. Tietoa aikuisten työpajatoiminnasta ja osallistujien kokemuksista tarvitaan kehitettäessä työpajatoimintaa yhtenä välityömarkkinoiden muotona.</p>			
Avainsanat			
työttömyys, voimaantuminen, aikuisten työpajatoiminta, välityömarkkinat			



Degree Programme in Social Services		Degree Bachelor of Social Services	
Author/Authors Marianna Koukkunen and Heidi Tondi			
Title Workshop Activities for Unemployed Adults, Participants` Empowerment Experiences during the Amipaja Workshop Period			
Type of Work Final Project	Date Spring 2008	Pages 33 + 3 appendices	
<p>ABSTRACT</p> <p>The purpose of this study was to examine participants` empowerment experiences during the Amipaja workshop period. Amipaja is an Amiedu development project for long term adults. The theoretical background of this work was based on the viewpoint of empowerment.</p> <p>This study was qualitative in nature. Semi-structural theme-based interview was used as a method for material collection. The bases for the interview were the four processes of Juha Siitonen`s empowerment theory. Six Amipaja participants were selected as interviewees. The gathered evidence was then analyzed according to the chosen themes.</p> <p>As the results of the study show, the Amipaja participants experienced empowerment. The central finding was the significance of participants` inner willingness to change and commitment to the experience of empowerment. Good atmosphere, feeling of personal success, peer support and encouragement reinforced empowerment. It can be said that the workshop appeared to be rather meaningful in creating experiences of empowerment for the unemployed.</p> <p>According to this study it would be advisable to develop and create more workshops like Amipaja in the future. The gathered results clearly show that acting in a workshop environment strengthened the experience of empowerment. The workshop method combines concrete activities with comprehensive guidance. This study can be utilized in planning and developing adult workshop activities and in other forms of planning of activities directed towards the unemployed. More knowledge on adult workshop activities, especially on participant experiences is needed for development of workshop as a form of intermediary labour market.</p>			
<p>Keywords unemployment, empowerment, adult workshop activities, intermediary labour market</p>			

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TYÖTTÖMYYS JA TYÖLLISTÄMINEN.....	2
2.1 Rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys	2
2.2 Välityömarkkinat ja sosiaalinen työllistäminen.....	3
2.3 Työpajatoiminta Suomessa	5
3. AMIEDU JA AMIPAJA.....	7
3.1 Amiedu.....	7
3.2 Amipajatoiminta.....	8
4. VOIMAANTUMINEN	9
4.1 Voimaantumisen määrittelyä	9
4.2 Voimaantumisteoria	11
4.3 Työttömän voimaantumiseen vaikuttavia tekijöitä.....	13
5. TUTKIMUSASETELMA.....	15
5.1 Tutkimusongelma ja opinnäytetyön tutkimusmenetelmät	15
5.2 Aineiston hankinta	16
5.3 Analyysi	17
5.4 Opinnäytetyön yleistettävyys, luotettavuus ja eettisyys.....	18
5.5 Tulokset.....	19
5.5.1 Päämäärät ja tavoitteet	19
5.5.2 Kokemukset	20
5.5.3 Ilmapiiri.....	21
5.5.4 Emootiot.....	22
5.5.5 Muita kommentteja Amipajasta	24
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	24
7. POHDINTA	27
LÄHTEET.....	32
LIITTEET 1- 3	

1. JOHDANTO

Amiedussa oli keväällä 2007 käynnistymässä aikuisille pitkäaikaistyöttömille suunnattu Amipaja työpajatoiminta. Se oli uusi toimintamalli Amiedussa, tästä syystä sieltä ehdotettiin opinnäytetyömme aiheeksi Amipajan toiminnan ja sen vaikuttavuuden tutkimista. Opinnäytetyömme tuloksia on tarkoitus hyödyntää Amipajan jatkosuunnittelussa ja toiminnassa.

Avoimien työpaikkojen määrä kasvaa, mutta työvoimaa on siitä huolimatta vaikea saada. Osalla työttömistä puuttuu tarvittava ammattitaito tai koulutus kyseisiin paikkoihin. Tämä on rakennetyöttömyyttä, jonka purkamiseen yhtenä keinona on esitetty välityömarkkinoita. Työpajatoiminta on yksi välityömarkkinoiden toimintamuoto. Aikuisille työttömille suunnatut työpajat ovat lisääntymässä. Ohjelmakaudella 2007- 2013 Euroopan sosiaalirahaston tärkeänä tavoitteena on vähentää korkeaa rakennetyöttömyyttä Suomessa. Työpajat voisivat olla yksi toimintamalleista tavoitteen saavuttamiseksi.

Opinnäytetyössämme käytämme kvalitatiivista lähestymistapaa. Työssämme selvitämme Amipajaan osallistuneiden voimaantumisen kokemuksia työpajajakson aikana. Aineiston hankimme puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Voimaantuminen on tärkeää huomioida suunniteltaessa työttömille työvoimapolitiittisia toimenpiteitä, sillä voimaantuessaan työtön todennäköisimmin poluttuu elämässään eteenpäin, eikä enää mahdollisesti palaa takaisin työttömäksi. Voimaantuminen on mahdollisesti keskeinen työttömän työllistymishalukkuutta ja kykyä parantava kokemus.

Tietyillä aloilla, etenkin Etelä- Suomessa, vallitsee työvoimapula. Tämä on luonut tilanteen, jossa tarvitaan uudenlaisia keinoja työttömien koulutustason nostamiseksi ja takaisin työelämään pääsemiseksi. Onnistuessaan aikuisten työpajatoiminta on yksi keino vähentää rakennetyöttömyyttä. Työstämme tulee esiin aikuisten työpajatoiminnan kehittämisen tarpeellisuus yhtenä välityömarkkinoiden muotona.

2. TYÖTTÖMYYS JA TYÖLLISTÄMINEN

2.1 Rakennetyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys

Rakennetyöttömyydellä tarkoitetaan sellaista työttömyyttä, jossa työttömien ammattitaito ja avointen työpaikkojen vaatimukset eivät kohtaa. Samaan aikaan on siis avoimia työpaikkoja ja työttömiä työnhakijoita, joilla ei ole valmiuksia hakea avoimia työpaikkoja. (Koistinen 1999:155.)

Suomessa 1990-luvulla ollut lama vauhditti kehitystä, joka teknologian myötä oli tapahtumassa pikkuhiljaa. Tällöin avustava, vähemmän koulutettu työvoima rationalisoidiin ulos menestyvistäkin yrityksistä ja organisaatioista. Osaavan henkilöstön aika tuhlautui rutiineihin, jotka joku vähemmän koulutettu voisi hoitaa yhtä hyvin. Uusia työpaikkoja on syntynyt aivan uusille aloille, mutta avustavista työtehtävistä lomautetut, vähemmän koulutetut henkilöt eivät niistä juuri hyödy, koska heidän ammatillinen osaamisensa ei vastaa avointen työpaikkojen vaatimuksia. Mitä korkeammalle osaamisvaatimukset nousevat, sitä useampi jää sen alapuolelle. Etenkin pitkittynyt työttömyys voi leimata ihmisen ja tästä syystä kerran työttömäksi joutuneen on vaikeaa päästä töihin niin kauan kuin hänenlaisensa työvoimaan kohdistuva alikysyntä jatkuu. Tällä tavoin työttömyys muuttuu rakenteelliseksi. (Soininvaara 2002: 50- 52.)

Työhallinnon Rakennetyöttömyyden purkaminen -raportissa 6 (2003) määritellään vaikeimmassa asemassa oleviksi ryhmiksi ikääntyneet, vajaakuntoiset, maahanmuuttajat ja työmarkkinoilta pysyvästi syrjäytymisen vaarassa olevat nuoret. (Työministeriö 2003.)

Pitkäaikaistyöttömiksi kutsutaan työttömiä, joiden työttömyys on kestänyt yhtäjaksoisesti yli vuoden. Pitkäaikaistyöttömyys on etenkin ikääntyneiden ja matalan koulutustason työttömien ongelma. Vakavan ongelman siitä tekee se, että työttömyyden jatkuessa pitkään työttömän ammattitaito heikkenee ja työttömällä on suuri riski joutua lopullisesti syrjään työmarkkinoilta. Lisäksi työttömien motivaatio työnhakuun vähenee kun työttömyys pitkittyy. Pitkäaikaistyöttömyyttä pyritään vähentämään aktiivisella työvoimapolitiikalla kuten koulutuksella, työharjoittelulla ja tukityöllistämällä. (Tilastokeskus verkkokoulu 2008.)

Työttömyys ja erityisesti pitkäaikaistyöttömyys on oleellisesti ihmisen sisäistä ja ulkoista elämänhallintaa heikentävä ilmiö. Yhteiskunnasta syrjäytymisen ja sen eriarvoistumisen katalysaattorina merkittäväksi nousee työttömyys ja sen muuttuminen pitkäaikaisyöttömyydeksi. Tarkkaa lukua pitkäaikaistyöttömien määrästä on vaikea tehdä, koska se riippuu pitkälti siitä kuinka pitkäaikaistyötön määritellään. Työministeriö ei laske tähän joukkoon henkilöitä, jotka ajalehtivat työttömyyden, tukityöllistymisen ja työvoimapolitiittisen koulutuksen välillä, eivätkä ole päässeet kunnolliseen työsuhteeseen avoimilla työmarkkinoilla. Laskutavasta riippumatta suomeen on muodostunut pysyvä työttömyys. Taloudellisen laman alkaessa 1991 työllisten määrä putosi nopeasti puolella miljoonalla eikä lamaa edeltävään työllisyystilanteeseen ole päästy, vaikka tilanne aallopohjasta onkin selkeästi parantunut. (Soininvaara 2002: 48-51.)

Tällä vuosituhannella työttömiä on tilastoitu pitkälle yli 200 000 vuosittain. Tammi-kuussa 2007 tilasto kertoo 200 000 rajan alittuneen kun työttömiä oli 195 000. (Tilastokeskus 2007). Näistä pitkäaikaistyöttömiä vuonna 2006 oli noin 146 000. (Helsingin Sanomat 2007).

Tutkimuksessa pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä todettiin, että pitkäaikaistyöttömyys voi jatkuessaan muuttua pysyväistyöttömyydeksi. Pysyväistyöttömät ovat vaarassa muodostaa tulevaisuudessa köyhälistön. Tutkimuksen mukaan työttömien aktiivisuus ja halukkuus osallistua työmarkkinoille kuitenkin säilyy pitkään. (Kortteinen, Tuomikoski 1998: 179.)

2.2 Välityömarkkinat ja sosiaalinen työllistäminen

Työministeriö on nostanut yleiseen keskusteluun termin välityömarkkinat. Termillä kuvataan osaa suomalaisen työttömyyden rakenteesta ja asiakaskunnasta. Tilastojen valossa välityömarkkinoiden kehittämistarve on selkeä. Työministeriö on arvioinut, että n.160 000 suomalaisella on tarve moniammatilliseen tukeen. Tämä tarkoittaa myös muunlaista toimintaa kuin apua työpaikan löytämisessä avoimilta markkinoilta. Välityömarkkinat ovat osa sosiaalista työllistämistä. (Välimaa 2006:9.)

Välityömarkkinoilla tarkoitetaan avoimien työmarkkinoiden ja työttömyyden välissä olevia tuettuja palveluja, aktiiviohjelmia ja työtilaisuuksia. Niiden avulla parannetaan työnhakijoiden osaamista ja työkykyä. Välityömarkkinoiden avulla on tarkoitus tarjota yksilöllisiä ratkaisuja henkilöille, jotka ovat työttöminä vaikeimmassa asemassa ja joiden sosiaalinen selviytyminen on heikentynyt esimerkiksi pitkäaikaisen työttömyyden vuoksi. Välityömarkkinoilla sijaitsevat työpaikat ovat pääsääntöisesti sisääntulo- ja aktivointipaikkoja, mutta osalle kohderyhmästä ne voivat muotoutua pysyväksi ratkaisuksi. Tärkeää on kehittää erilaisia toimenpiteitä ja palveluita, joiden avulla parannetaan kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien mahdollisuuksia palata työelämään ja turvata tulevaisuudessa osaavan työvoiman saatavuus. (mol 2008.)

Suomessa avoimien työpaikkojen määrän ennustetaan lisääntyvän, mutta ongelmana on, että työttömien ammattitaito ei välttämättä vastaa avoimien työpaikkojen vaatimuksia. Yhteiskuntaan on myös muodostumassa kuilu pärjääjien ja toimeentulon kanssa kamppailevien välille. Työttömyyden purkamiseen on etsitty uusia ratkaisuja ja toimintamalleja; puhutaan sosiaalisesta työllistämisestä. Sosiaalinen työllistäminen on yleiskäsite heikossa työmarkkina- asemassa olevia henkilöitä työllistävälle ja heidän työllistymismahdollisuuksiaan ja toimintakykyään parantaville tai ylläpitäville toimenpiteille. Työpajat ja työpajatoiminta ovat osa sosiaalisen työllistämisen toimialaa ja välityömarkkinoita. (Välimaa 2006: 9.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa on havaittu selkeä tarve luoda jatkuvasti enemmän ja järjestelmällisemmin avoimille työmarkkinoille johtavia työllisyyspolkuja. Työmarkkinoiden ja pitkäaikaistyöttömyyden väliin sijoitettavia työskentelymahdollisuuksia olisi vahvistettava. Välityömarkkinoiden avulla on tarkoitus auttaa ja tukea työmarkkinoilla vaikeassa asemassa olevia ihmisiä. Välityömarkkinat voivat tarjota vaihtoehdon pitkäaikaistyöttömyydelle ja antavat mahdollisuuden edetä avointen työmarkkinoiden työhön. (Filatov 2007: 42- 43.)

2.3 Työpajatoiminta Suomessa

Työpaja on yhteisö, jossa työnteolla ja siihen liittyvillä valmennus- ja ohjauspalveluilla pyritään parantamaan yksilön arjenhallintaa ja koulutukseen tai työhön hakeutumisen valmiuksia. Työpajojen menetelmiä ovat käytännön työn tekemisen lisäksi työ- ja yksilövalmennus. (Välimaa 2006: 9.)

Valtioneuvosto on antanut asetuksen julkisesta työvoimapalvelusta. (30.12.2002/1344 23§) Työpajalla tarkoitetaan tässä pykälässä kunnan, yhdistyksen tai säätiön ylläpitämää sosiaalista yhteisöä, jossa työskentelyn ja siihen liittyvien ohjaus- ja valmennuspalvelujen avulla on tavoitteena parantaa ensisijaisesti pitkään työttömänä olleiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten valmiuksia hakeutua koulutukseen, työhön tai yrittäjäksi. (Pekkala 2005:11.)

Suomessa on n. 250 kuntien, säätiöiden sekä erilaisten yhdistysten ja yhteisöjen ylläpitämää työpajaa. Näihin osallistuu vuosittain n. 10 000 – 12 000 valmentautujaa. Työpaja on erityistyöllistämisen yksikkö, joka tarjoaa eri- ikäisille asiakkailleen mahdollisuuden saada tukea työ- ja yksilövalmennuksen keinoin. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2007).

Suomessa työpajatoiminta on melko nuori ilmiö. Ensimmäinen työpaja syntyi Suomeen vuonna 1983. Pajatoiminta oli aluksi nuoriin suunnattu työllistämisen apuväline. 1990-luvulla työpajatoiminta kehittyi merkittäväksi nuoriin suunnatuksi työvoimapolitiikan muodoksi. 1990-luvun lopulla alkoi pitkäaikaistyöttömien aikuisten määrä kasvaa ja samaan aikaan nuorisotyöttömyys kääntyi laskuun. Aikuisten kohderyhmä työpajojen asiakkaina alkoi oleellisesti kasvaa vuoteen 2000 mennessä. Tällöin myös alettiin puhua yleisesti työpajatoiminnasta nuorten työpajatoiminnan sijaan. (Pekkala 2005: 13- 15.)

Pitkäaikaistyöttömyys ja syrjäytyminen uhkaavat aikuisia työttömiä, joilla on alentunut toimintakyky ja vanhentuneet koulutukset. Tästä syystä työpajat ovat alkaneet ammatillistua 2000-luvulla. Työpajatoiminta pyrkii tarjoamaan yksilöllisiä palveluja asiakkailleen, jotka putoavat peruspalveluista, kuten koulutuksesta, työvoima- ja sosiaalipalve-

luista. Yksi tavoitteista on estää tai vähentää erityispalveluiden tarvetta. (Pekkala 2005: 15-16.)

Työpajatoiminnan avulla pyritään parantamaan yksilön arjen hallintaa ja valmiuksia hakeutua työhön tai koulutukseen työnteon ja siihen liittyvien valmennus- ja ohjauspalvelujen avulla. Työpajojen asiakkaita ovat esimerkiksi ammattitaidottomat, työkokemusta kaipaavat tai opintonsa keskeyttäneet nuoret, työ- ja toimintakyvyltään heikentyneet aikuiset, päihde- ja mielenterveysongelmaiset, vajaakuntoiset ja maahanmuuttajat. (Pekkala 2005: 15.)

Aikuisten työpajatoiminnan vaikutuksia on arvioitu Härkäpään, Laisola-Nuotio ja Tuusan raportissa. He ovat arvioineet Espoon Diakoniasäätiön ENTER-projektin toimintaprosessia, vaikutuksia asiakkaiden elämäntilanteeseen, toimintamallien innovatiivisuutta, verkostoyhteistyön toimivuutta ja hyvien käytäntöjen vakiinnuttamisen mahdollisuuksia. ENTER-projekti oli suunnattu pitkäaikaistyöttömille ja vaikeasti työllistyvillä aikuisilla henkilöillä. Projektiin osallistuneilta on kysytty arvioita projektin toiminnasta ja sen vaikutuksista heidän elämäntilanteensa muuttumiseen. (Härkäpää, Laisola-Nuotio, Tuusa 2004: 1, 41.)

Projektin asiakkaat olivat kokeneet toiminnan pääosin myönteisesti. Projekti oli lisännyt myönteisiä sosiaalisia kontakteja sekä mielekästä tekemistä. Elämänhallinta oli parantunut ja itseluottamus lisääntynyt. Projekti oli vaikuttanut taloudellisen tilanteen paraneamiseen. Hyväksi koettiin myös että sai totuttautua työnteeseen pitkän työttömyyden jälkeen. Mahdollisuudet oppimiseen ja myönteiset oppimiskokemukset olivat myös positiivisia asioita projektiin osallistuneille. (Härkäpää, Laisola-Nuotio, Tuusa 2004: 41, 51.)

Pekka Karjalainen on tutkinut nuorille suunnattua Korson Kansalaispajaa. Tutkimuksessaan hän toteaa nuorten elämänhallinta ja elämän suunnittelu, sekä päämäärätietoisuus on lisääntynyt pajajakson aikana. Paja voi kannatella joissain tilanteissa sen lopettaneita ja keskeyttäneitä nuoria. Tutkimuksen mukaan osallistujien sitoutuminen työpajatoimintaan on tärkeää, jotta pajajaksolle asetetut tavoitteet toteutuisivat paremmin. (Karjalainen 1999: 13.)

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry on koonnut ja tehnyt materiaalia työpajatoiminnasta Suomessa. Sen ovat perustaneet työpaja-ammattilaiset vuonna 1997. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry on kansalaisjärjestö, joka tuottaa työpajatoiminnan ja sosiaalisen työllistämisen kehittämis- ja koulutuspalveluja jäsenorganisaatioilleen ja yhteistyökumppaneilleen. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2008.)

3. AMIEDU JA AMIPAJA

3.1 Amiedu

Amipajatoiminnan järjestävä Amiedu on Ami-säätiön ylläpitämä aikuiskoulutuskeskus. Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupungit ovat Ami-säätiön perustajakuntina myös Amiedun taustayhteisöjä. Pääkaupunkiseudun kuntien elinkeinoelämää säätiö on palvellut lähes 30 vuotta. Säätiö toiminnan muodostavat ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, Amiedu sekä kokous- ja Taitotalon Kongressikeskus. Asiakkaana on vuosittain yli 15 000 opiskelijaa sekä kymmeniä yrityksiä ja yhteisöjä. Amiedussa voi suorittaa toisen asteen ammatillisen perustutkinnon, ammatti- tai erikoisammattitutkinnon sekä erityyppisiä ammatillisia sertifikaatteja. Amiedun toiminta on keskittynyt hyvinvointi-, kauppa-, teknologiateollisuus-, kiinteistö- ja rakennusaloille sekä valmentavaan koulutukseen. Maahanmuuttajille järjestettävä ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus on Amiedun erityisenä koulutustehtävänä opetusministeriön päätöksen mukaisesti. Ammatilliseen koulutukseen integroituun valmentavaan koulutukseen on panostettu ohjauksen ja maahanmuuttajakysymysten erityisosaamisessa. (Amiedu 2007.)

Amiedun tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat Helsingin seudulla toimivat työyhteisöt, ammatilliset ja työmarkkinajärjestöt, Opetusministeriö ja Opetushallitus, Työministeriö, Uudenmaan TE-keskus, alueelliset työvoimatoimistot ja työvoiman palvelukeskukset, Etelä-Suomen lääninhallitus ja alueen oppisopimuskeskukset sekä muut oppilaitokset ja erilaiset tutkimuslaitokset. Amiedun visio oppilaitoksena on olla yritysten ja organisaatioiden yhteistyökumppani, joka tuottaa aikuisten ammatilliseen pätevytyymiseen liittyviä kokonaisvaltaisia kehitys- ja rahoitusratkaisuja. (Amiedu 2007.)

Amiedun arvoja ovat yhteiskunnallinen vastuullisuus (tavoitteiden asettelu yhteiskunnallisesti vastuullisella tavalla), vaikuttavuus (konkreettisen lisäarvon tuottaminen asiakkaille ja rahoittajille), luotettavuus (kouluttajien ammattitaito ja kokemus) ja luovuus. (Amiedu 2005).

3.2 Amipajatoiminta

Amipaja on ensimmäinen aikuisille suunnattu työpaja pääkaupunkiseudulla. Amipaja on Amiedun kehittämishanke, joka toteutetaan Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoituksella. Pajatoiminta on käynnistynyt keväällä 2007. Amipajan asiakaskohderyhmänä ovat ensisijaisesti aikuiset pitkäaikaistyöttömät. Muita asiakasryhmiä ovat vaikeasti työllistettävät, maahanmuuttajat ja vajaakuntoiset. Keskeistä uuden toimintamallin käynnistämisessä on tiivis yhteistyö työvoiman palvelukeskusten ja työvoimatoimistojen edustajien kanssa. (Muistio 2007.)

Amipajan lähtökohtana on tarjota asiakkaille työpaikanomainen ja ohjattu ympäristö oman osaamisen kehittämiseen. Amipajan kautta on mahdollisuus hankkia työkokemusta, päivittää tämän päivän työelämän pelisääntöjä ja selkiyttää omia tulevaisuuden suunnitelmia silloin, kun näköpiirissä ei ole työ- tai opiskelupaikkaa. Työpajan toiminta koostuu lounaskahvilan hoidosta ja pienimuotoisesta tilaustoiminnasta. Osallistujat valmistavat kahvilatuotannon lisäksi lounaan toimipisteen muulle henkilökunnalle ja opiskelijoille, sekä ulkopuolisille asiakkaille. Lisäksi Amiedun hoiva- alan harjoitusyritysten puitteissa työpajaan osallistuvilla on mahdollisuus toimia ohjaajan ja Amiedun muiden opiskelijoiden kanssa erilaisissa kotipalvelutehtävissä kuten siivouksessa, ruoanlaitossa ja lastenhoidossa. Pajalaiset hoitavat myös kahvilan puhtaanapidon, sekä työvaatteiden pesun ja silityksen. (Amipaja 2007.)

Amipajan toiminta perustuu työn ja tekemisen kautta oppimiseen. Pajatyöskentely sisältää myös teoriaopetusta, kuten atk, hygieniaopetusta, tarjoilun- ja ruoanvalmistuksen perusteita sekä puhtaanapitoa. Pajatyöskentelyyn otetaan osallistujia ns. nonstop- periaatteella. Pajatyöskentelyn kesto määräytyy osallistujan yksilöllisten tarpeiden mukaan, keskimäärin se on 4 kuukautta. Pajajakson jälkeen osallistujien on tavoitteena työllistyä avoimille työmarkkinoille, päästä oppisopimuskoulutukseen, työvoimapolitiittiseen kou-

lutukseen tai muuhun koulutukseen, osallistua työkokeiluihin, tuettuun työllistämiseen tai kuntouttavaan työtoimintaan. (Amipaja 2007.)

Työpajatoiminnan tavoitteena on tukea osallistujan työllistymistä tai opiskelupaikan löytymistä. Pajan ohjaava kouluttaja ja ammatilliset kouluttajat ovat pajaan osallistuvien apuna. Ohjaajien kanssa kartoitetaan pajassa työskentelevien mahdollisuuksia työelämässä, pohditaan omia vahvuuksia ja suuntautumisvaihtoehtoja. Lisäksi laaditaan työtai koulutushakemuksia sekä valmistaudutaan mahdollisiin haastatteluihin. Jokaiselle osallistujalle laaditaan realistinen jatkosuunnitelma. Amipajan tavoitteena on auttaa osallistujat uudelle polulle ja lisätä oman elämän hallintaa. Tavoitteena on myös vahvistaa osallistujien itsetuntoa ja antaa mahdollisuus myönteiseen työkokemukseen pitkän työttömyyden jälkeen. Osallistujat voivat hakeutua Amipajaan työvoiman palvelukeskuksen tai työvoimatoimiston kautta. (AmiPaja 2007.)

Polkuajattelulla tarkoitetaan yksilöllisiä ja räätälöityjä palvelukokonaisuuksia, joiden avulla haetaan joustavia polkuja työttömyydestä työelämään. (Kojonsaari- Nyysölä 1997:12). Työpajatoiminnassa tärkeimpänä tehtävänä on löytää polkuja kohti työmarkkinoita, osallisuutta ja täysivaltaista kansalaisuutta. (Karjalainen 1999:95). Tällaisen ajattelutavan mukaista toimintaa toteutetaan myös Amipajassa.

Työpajaan osallistuvien arkielämä on välittynyt myös pajatoimintaan. Pajassa osallistujat on kohdattu kokonaisvaltaisesti ja heille on yksilöllisesti etsitty uusia tulevaisuuden mahdollisuuksia. Tällaista toimintaa voi kutsua polkuajatteluksi. (Karjalainen, 1999:12.)

4. VOIMAANTUMINEN

4.1 Voimaantumisen määrittelyä

Voimaantuminen on yksi käänös englanninkieliselle Empowerment-käsitteelle. Empowerment- käsitteelle ei ole vielä vakiintunutta suomennosta. Muita suomennoksia, joita käytetään, ovat valtaistaminen, valtautuminen, valtauttaminen, vahvistuminen ja

voimistaminen. (Siitonen 1999: 82- 83.) Tässä opinnäytetyössämme käytämme käsitettä voimaantuminen, sillä se kuvaa mielestämme parhaiten yksilön sisäisen voimantunteen kokemusta.

Voimaantuminen on sisäistä voimantunnetta, joka syntyy ihmisen omien oivallusten ja kokemusten kautta. Voimaantumista tapahtuu myös sosiaalisessa prosessissa, mikä tarkoittaa, että vuorovaikutus muiden kanssa on merkittävä voimaantumiseen vaikuttava tekijä. Voimaantumisen tunne syntyy, kun ihminen oman kokemuksen kautta oivaltaa ja ymmärtää jonkin asian tai asiayhteyden, kun hän toimii, kokee onnistuvansa ja olevansa hyväksytty. (Ekström-Leppämäki-Vilen 2002:26,274.)

Prosessia voidaan pitää sekä yksilöllisenä, että sosiaalisena. Ajattelussa, tunteissa, sekä toiminnassa tapahtuu tietoista uudelleen suuntaamista. Yksilöllisellä tasolla on kyse sisäisen voiman löytämisestä ja matkasta itseensä. Yhteisöllisellä tasolla tärkeintä on löytää hyvä yhteishenki, yhteiset arvot ja yhteisön kannalta merkityksellinen tapa toimia. (Takanen 2005: 25.)

Voimaantumisprosessin onnistuminen vaatii avautumista uudelle ja erilaiselle tavalle katsoa asioita. Prosessissa on kyse siitä, että asioita voi tehdä uudella ja perinteistä poikkeavalla tavalla. Omien ajatusmallien muuttamisella voi muuttaa myös toimintaa, joka luo uutta ja vie asioita eteenpäin. Ajatusten ja tunteiden uudelleensuuntauksella ja tahdonvoimalla voi rakentaa uudenlaista todellisuutta. Jokaisella ihmisellä on sisällään halu ja toivo muutoksesta, kun vain löytää tarpeeksi rohkeutta saada se esiin. (Takanen 2005: 21, 45.)

Heikkilä & Heikkilä kuvaavat voimaantumisprosessia vuoristoradalla etenemiseksi. Matkalla voi tulla voi eteen innostavia nousuja ja masentavia laskuja. Eteenpäin pääsemiseksi tukijat ja avustajat ovat tärkeässä asemassa. Voimaantumisprosessin etenemistä ei voi ennustaa vaan suuntaa on haettava yhä uudelleen. Ihmisen tulisi itse pystyä määrittämään suunta kohti omia tavoitteita, vaikka matkalla ulkoiset tekijät voivat häiritä prosessia. (Heikkilä & Heikkilä 2005: 44.)

4.2 Voimaantumisteoria

Juha Siitonen on muodostanut väitöskirjassaan yleisen voimaantumisteorian. Valitsimme tämän teorian, sillä Siitosen mukaan sitä voi hyödyntää teoriataustana selvitetessä työttömien hyvinvointia, jaksamista ja voimavaroja. Voimaantumisteorian mukaan keskeistä on, että voimaantuminen on sisäinen prosessi. Sisäinen voimantunne vapauttaa yksilön voimavaroja ja luovuutta. Yksilö, joka on saavuttanut sisäisen voimantunteen heijastaa myönteisyyttä. Tämän taustalla on luottamuksellinen ilmapiiri ja arvostuksen kokeminen. (Siitonen 1999:61, 186- 189.)

Voimaantuminen on prosessi, joka lähtee ihmisestä itsestään. Prosessi on sekä henkilökohtainen, että sosiaalinen. Prosessiin vaikuttaa toimintaympäristön olosuhteet, kuten turvalliseksi koettu ilmapiiri. Toimintaympäristön olosuhteet ovat merkityksellisiä, koska voimaantuminen on jossain ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa. Kukaan ei voi antaa voimaa toiselle, vaan ihminen voimaantuu itse. Vaikka voimaa ei voi antaa toiselle, voimaantumista voidaan yrittää mahdollistaa erilaisilla toimenpiteillä. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla avoimuus, toimintavapaus, rohkaiseminen, turvallisuus, luottamus ja tasa- arvoisuus. Voimaantuminen ilmenee eri yksilöissä erilaisina ominaisuuksina, käyttäytymisenä, taitoina ja uskomuksina. Tästä syystä ihmisen voimaantumisen ominaisuuksia on vaikeaa arvioida tai mitata. Voimaantuminen ei ole pysyvä tila vaan sen voimakkuusaste voi vaihdella toimintaympäristön ja elämäntilanteen mukaan. (Siitonen 1999: 93, 189.)

Voimaantumisteoria koostuu viidestä premissistä eli oletuksesta. Nämä premissit yhdessä muodostavat teorian ihmisen voimaantumisesta. Ensimmäinen premissi on, että voimaantuminen on yksilöstä lähtevä henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Toinen premissi on, että voimaantumista jäsentävät päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot, sekä näiden sisäiset suhteet. Kolmas premissi on, että voimaantuminen on yhteydessä sitoutumiseen. Mitä vahvempi voimaantuminen on, sitä vahvempaa on myös sitoutuminen. Neljäs premissi, voimaantuminen on yhteydessä ihmisen hyvinvointiin. Koska voimaantuminen on myös sosiaalinen prosessi, se on yhtey-

dessä ryhmien hyvinvointiin. On todennäköistä, että voimaantumisen kokemuksesta seuraa hyvinvoinnin kokemus silloin, kun ihminen on voinut voimaantua omista lähtökohdistaan. Hyvinvoinnin kokeminen ja voimaantumisen kokemus ovat yhteydessä toisiinsa. Viides premissi on, että voimaantuneisuus ei ole pysyvä tila vaan vaihtelee ihmisen elämäntilanteiden myötä. Myös ihminen muuttuu elämänsä aikana niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Nämä asiat yhdessä vaikuttavat voimaantumisen kokemukseen. (Siitonen 1999: 162- 165, 189.)

Teorian toisessa premississä Siitonen on jäsentänyt voimaantumisen osaprosesseihin. Osaprosessit muodostavat neljä kategoriaa: päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot (Liite 1). Henkilökohtaisten päämäärien asettaminen ja voimaantuminen ovat yhteydessä toisiinsa. Voimaantumisessa merkitsevää on se, että ihmisellä on mahdollisuus vapaasti asettaa päämääriä ja rakentaa tulevaisuuden unelmia. Päämäärät voivat olla myös yhteisiä. Yhteiset päämäärät voivat edistää ryhmän hyvinvointia. Vapaus koetaan tärkeänä sisäisen voimantunteen rakentumisessa. Vapauden lähikäsitteitä teoriassa ovat valinnanvapaus, vapaaehtoisuus, itsemäärääminen ja autonomisuus. Nämä ovat myös voimaantumisen kannalta keskeisiä tekijöitä. (Siitonen 1999: 119-120, 121- 124.)

Ihmisen usko omiin kykyihin, itseluottamus ja minäkuva ovat asioita, joista Siitosen mukaan kykyuskomukset muodostuvat. Minäkäsityksen perusteella ihmisellä on käsitys itsestään ja siitä millaisiin päämääriin hän pyrkii ja millaisiksi hän arvioi omat voimavansa pyrkiessään päämääriinsä. Minäkäsitys ja kykyuskomukset ovat yhteydessä toisiinsa, koska ihminen arvioi ympäristöönsä minäkäsityksensä avulla. Voimaantumisessa itseluottamus ja itsearvostus ovat olennaisia tekijöitä, näiden rakentumisessa on toimintaympäristöllä usein ratkaiseva vaikutus. Voimaantuminen mahdollistuu todennäköisimmin hyväksyvässä, turvalliseksi koetussa ja tasa-arvoisuutta arvostavassa toimintaympäristössä. Voimaantuminen on myös sosiaalinen prosessi ja vastuu yhteisen hyvinvoinnin edistämisestä tukee voimaantumisen kokemusta. (Siitonen 1999: 130, 141-142.)

Kontekstiuskomukset ovat ympäristöön liittyviä voimaantumiseen vaikuttavia tekijöitä. Voimaantuminen mahdollistuu paremmin ympäristössä, jonka ihminen itse kokee turvalliseksi. Ympäristössä, jossa ihminen kokee arvostusta, kunnioitusta, tukea ja hyväksyntää rakentaa paremmin hänen voimavarojaan. Voimavarojen lisääntymiseen vaikuttaa myös ihmisen toimintavapaus. (Siitonen 1999: 142- 149.)

Kokiessaan positiivista latausta ja toiveikkuutta ihmisestä vapautuu sisäisiä voimavaroja. Ihminen tulkitsee emootioiden avulla omia mahdollisuuksiaan saavuttaa asettamiaan päämääriä. Toiveikkuus antaa voimia pyrkiä päämäärään. Se vapauttaa myös voimavaroja, joka lisää myönteistä energiaa. Samalla se edistää toimintaympäristössä yhdessä toimivien myönteisyyttä ja toiveikkuutta. Näin yksilön ja yhteisön voimaantuminen lisääntyy. Kokiessaan onnistumista myös ihmisen voimaantumisen kokemus vahvistuu. Onnistumisen kokemusten avulla pitkäjänteinen päämäärien asettaminen ja niihin pyrkiminen vahvistuu. Turvallisessa ja luottamuksellisessa ilmapiirissä ihminen uskaltaa ottaa riskejä, koska hänen ei tarvitse pelätä epäonnistumista. Epäonnistumiset ovat tällaisessa ilmapiirissä oppimisen kokemuksia. (Siitonen 1999: 151-155.)

4.3 Työttömän voimaantumiseen vaikuttavia tekijöitä

Työttömyystilanteessa koulutus on yksi keino tukea yksilön voimaantumista. Koulutuksen avulla hyödynnetään työttömän omia voimavaroja ja osaamista. Työttömälle oikeanlaiset, työvoimapolitiittiset toimenpiteet kuten koulutus, tukevat työttömän voimaantumista. Voimavarakeskeisessä asiakastyössä työntekijä ja asiakas yhdessä kartoittavat asiakkaan voimavaroja ja niiden hyödyntämistä. (Hietaniemi 2004:33.)

Koulutuksen aloittaminen tai muu muutos elämässä on työttömälle prosessi, johon hän useimmiten tarvitsee ulkopuolista tukea. Työttömyydestä on muodostunut vakaa olotila, jossa tuttuus luo turvallisuutta. Muutoksen toteuttamiseen työtön tarvitsee voimaantumista, jotta hän uskaltaa suuntautua kohti uutta ja epävarmaa. Koulutuksen tai työllistymisen tuoma vastuu ja epävarmuus on helpompi sietää kun yksilö on ensin voimaantunut. Usein jo tieto siitä, että työpajaohjaaja on saatavilla ja tukemassa voi vähentää työttömän epävarmuutta. (Tsoukas 2006: 28.)

Pitkäaikaistyöttömyyden tai muun vaikean elämäntilanteen kohdatessa, ihminen voi menettää toivonsa ja uskonsa tulevaisuuteen. Samalla heikkenee hänen sisäinen voimantunteensa siitä, että voi hallita omaa elämäänsä. Voimaantumisen tarkoituksena on siis ihmisen kykyä löytää nämä sisällään olevat voimavarat taas käyttöönsä. (Hietaniemi 2004:33.)

Voimaantumista edesauttavat sellainen koulutus ja kokemukset, jotka lisäävät luottamusta omaan kykyihinkin. Voimaantumisen edellytyksenä on ennakkoluuloton vuorovaikutusprosessi, jota tukee sosiaalinen suhdeverkosto. Näiden avulla rohkaistuminen ja oman persoonallisen voimantunteen kasvattaminen mahdollistuu silloinkin, kun tuntee itsensä voimattomaksi. (Heikkilä, Heikkilä 2005: 30.)

Ihmisen on tärkeää kuulua johonkin ryhmään. Tämä korostuu etenkin silloin, kun luonnollisia sosiaalisia ryhmiä ei ihmisen elämäntilanteesta johtuen ole. Sosiaaliset suhteet ja verkostot luovat kokemusta voimaantumisesta. Ihminen saa voimaantumisen kokemuksia ryhmästä silloin, kun hän kokee tulevaisuutensa hyväksytyksi, näkyväksi ja kuulukuksi. Tämä korostuu erityisesti ryhmissä, joissa ryhmään osallistuvat kokevat samankaltaisuutta. Tällaisessa ryhmässä ihminen voi saada kokemuksen siitä että on muitakin, jotka ovat samankaltaisessa elämäntilanteessa. Vertaisryhmät ja niissä työskentely voivat antaa myös arvokasta voimaa ja erilaisia selviytymiskeinoja samankaltaisessa elämäntilanteessa elävien keskuudessa. Tällaisten ryhmien tavoitteena on selkeä asennemuutos johonkin tiettyyn asiaan. Ryhmä voi myös toimia joidenkin asioiden käsittelyn foorumina. Tässä työskentelyssä keskeistä on asiakkaan tuleminen kohteesta subjektiksi, tällöin on oleellista muistaa että asiakas on oman elämänsä paras asiantuntija. (Ekström-Leppämäki-Vilen 2002: 203- 208.)

Ryhmässä voimaantuminen tapahtuu toimimalla yhdessä muiden kanssa arkisissa tilanteissa, haastavissa tehtävissä, vuorovaikutustilanteissa ja ratkaisemalla erilaisia ristiriitoja ja kriisejä. Kun ihminen alkaa voimaantua hänen itsetuntonsa vahvistuu ja hänen on helpompi olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Samalla hänen voimaantumisen vahvistuu näiden vuorovaikutustilanteiden kautta. Voimaantuminen lisääntyy jakamalla voimaa muille ryhmän jäsenille, kannustamalla ja rohkaisemalla muita. (Takanen 2005 44- 45.)

Kun yhteisö voi hyvin, siitä hyötyvät kaikki. Yksilön ja yhteisön hyvinvoinnin välillä käydään jatkuvaa tasapainoilua. Voimaantumisprosessin kautta on mahdollisuus löytää tasapainotila yksilön ja yhteisön etujen välillä. Ryhmän toimiessa yhdessä voimaantuminen monipuolistuu, koska ryhmän jäsenet antavat toisilleen palautetta toiminnasta. Yhteistoimintaprosessi on vastavuoroista toimintaa. Voimaantumisen vahvistuessa myös yhteistoimintaan osallistuminen lisääntyy. (Heikkilä & Heikkilä 2005: 33.)

Voimantuvassa yhteisössä olisi tärkeää huomioida ihmisen myönteisinä kokemat minän vahvat alueet. Näitä alueita vahvistamalla voidaan siirtyä käsittelemään yksilön heikompiä alueita. Ihmisen minä etsii sisäistä ja ulkoista tasapainoa. Oletuksena on, että kaikki minän alueet vaikuttavat toisiinsa. (Heikkilä, Heikkilä 2005: 139.)

Toivo paremmasta tulevaisuudesta auttaa voimaantumisessa. Ihmisellä on lupa ja halu uskoa ehkä välillä ihmeisiinkin, että asioihin saataisiin kantavia ja eteenpäin vieviä muutoksia. Toivo on hyvin keskeinen elementti myös voimaantumisessa. Toivo auttaa vahvistaen ihmistä hyväksymään vaikeitakin olosuhteita ja sopeutumisessa raskaisiin elämäntapahtumiin ja muutoksiin kuten työttömyyteen. (Kylmä 1996:18).

5. TUTKIMUSASETELMA

5.1 Tutkimusongelma ja opinnäytetyön tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyömme tavoitteena on selvittää, miten Amipajaan osallistuvat asiakkaat kokevat pajatoiminnan vaikuttaneen voimaantumisen kokemukseen. Tutkimusongelmamme on: Millaisia voimaantumisen kokemuksia löytyi Amipajatoimintaan osallistuneilta?

Opinnäytetyössämme käytämme kvalitatiivista, eli laadullista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyyppillistä kokonaisvaltainen tiedonhankinta ja aineiston kokoaminen luonnollisista todellisista tilanteista. Laadullisessa tutkimuksessa tietoa hankitaan suoraan tutkittavilta ja

tutkittava kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1998, 161- 165.)

Yksi laadullista tutkimusta kuvaava piirre on tutkimuksen perustuminen suhteellisen pieneen tapausmäärään. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tietyn toiminnan ymmärtämiseen, ilmiöiden tai tapahtumien kuvaamiseen. (Suoranta, Eskola 1999, 61- 66.)

Toteutimme opinnäytetyömme laadullisin tutkimusmenetelmin, sillä tarkoituksenamme oli selvittää Amipajaan osallistuvien voimaantumisen kokemuksia. Aineistomme hankimme teemahaastattelun avulla.(Liite2). Teemahaastattelurungon pohjana oli Juha Siitosen voimaantumisteorian osaprosessit. Näistä valitsimme mielestämme keskeisimmät osa- alueet, joiden avulla on mahdollista saada tietoa Amipajaan osallistuvan voimaantumiskokemuksista. Teemahaastattelu on yleisesti kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa käytetty menetelmä, koska se vastaa hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston hankinnassa suositaan sellaisia metodeja, joissa tutkittavien oma näkökulma ja ääni tulevat esille. Tällainen aineistonhankinta toteutuu teemahaastattelussa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara. 1998: 205.)

5.2 Aineiston hankinta

Tutkimusluvan opinnäytetyön tekemistä varten saimme Amiedusta. (Liite 3). Haastatelimme kuutta Amipajaan osallistunutta henkilöä. Yhteyden haastateltaviin saimme pajaohjaajan kautta. Haastateltavat olivat meille ennestään tuntemattomia. Kolme haastateltavista oli parhaillaan Amipajassa ja kolme oli jo käynyt Amipajan. Iältään haastateltavat olivat 30- 53- vuotiaita. Haastateltavista naisia oli neljä ja miehiä kaksi. Työttömyyden kesto ennen Amipajaan tuloa vaihteli kahdesta kuukaudesta useampaan vuoteen. Syy Amipajaan hakeutumiseen oli ollut vapaaehtoista ja omaan haluun perustuvaa neljälle haastateltavalle ja kahdelle haastateltavista työvoimaohjaaja oli kehottanut Amipajaan hakeutumista. Amipajalla voi osallistua keittiö, puhdistus tai hoivapajaan. Haastateltavista yksi osallistui puhdistuspajaan, yksi hoivapajaan ja neljä keittiöpajaan. Haastateltavien pajajaksot olivat kestäneet kahdesta kuukaudesta puoleen vuoteen.

Opinnäytetyön haastattelut teimme Amipajalla helmikuussa 2008. Haastatteluja varten meille oli varattu erillinen tila, joka oli käytössämme koko päivän. Teimme haastattelut yhdessä ja nauhoitimme ne haastateltavien luvalla. Haastateltaville kerroimme, ettei heidän henkilöllisyyttään voi opinnäytetyössä tunnistaa. Haastattelut kestivät 30- 45 minuuttia. Haastattelut toteutimme puolistrukturoidun teemahaastattelun avulla. Haastattelussamme oli neljä teemaa, joiden pohjalta myös lisäkysymykset muotoutuivat. Nämä teemat ja kysymykset olivat kaikille haastateltaville samat. Haastattelun lopuksi haastateltavilla oli mahdollisuus vapaasti kertoa kokemuksistaan Amipajassa.

5.3 Analyysi

Ennen analyysivaihetta litteroimme kaikki haastattelut. Litteroimalla purimme nauhoitetut haastattelut sana sanalta kirjoitetun tekstin muotoon. Perehdyimme saamaamme aineistoon lukemalla sitä perusteellisesti useaan kertaan läpi. Kirjasimme heti haastattelujen tekemisen jälkeen ajatuksiamme haastatteluista ja millaisia ajatuksia ne herättivät. Analyysimme tarkoitus oli löytää tutkimusongelman kannalta keskeiset asiat ja etsiä niistä vastaus asettamaamme tutkimusongelmaan. Analyysivaiheen tarkoituksena on tuoda esiin aineistosta tutkimusongelman kannalta merkittävät asiat ja etsiä niistä tutkijan mielenkiinnon mukaan joko yhteneväisyydet tai eroavaisuudet.

(Eskola, Suoranta 2001: 139- 152.)

Teemahaastatteluaineistoa analysoidaan usein teemoittelemalla, tämä tarkoittaa aineiston jäsentämistä teemojen mukaisesti. Aineisto voidaan järjestää litteroinnin jälkeen uudestaan teemoittain, eli jokaisen teeman alla on haastateltavien vastaukset kyseiseen teemaan. (Eskola, Vastamäki 2007: 42.) Aineistomme analysoimme teemoittelun avulla. Tehdessämme teemahaastattelurunkoa jaoimme haastatteluteemat teoriaosuuteemme pohjautuviin teemoihin. Tämä jaottelu toimi pohjana analyysillemme. Teemoittelussa painottuu se, mitä kustakin temasta on tullut esiin. (Sarajärvi, Tuomi 2004: 95.)

Teoriasidonnaisessa analyysissä teoria voi toimia apuna analyysin etenemisessä. Tässä analyysitavassa on havaittavissa aikaisemman tiedon vaikutus. Aikaisemman tiedon avulla ei kuitenkaan testata teoriaa, vaan luodaan uusia ajatuksia tutkittavasta ilmiöstä. (Sarajärvi, Tuomi 2004:98.) Aineistosta etsimme pelkistetyt ilmaukset ja listasimme ne. Kokosimme saamamme ilmaukset taulukoihin, tämä auttoi meitä analyysin tekemisessä. Sen jälkeen etsimme niistä samankaltaisuudet ja erilaisuudet. Lopuksi teimme aineistos-

ta kokoavan yhteenvedon. Tuloksia analysoidessamme ja johtopäätöksiä tehdessämme peilasimme saamaamme aineistoa teoreettiseen viitekehikseemme.

5.4 Opinnäytetyön yleistettävyys, luotettavuus ja eettisyys

Saamiamme tuloksia ei voida laajasti yleistää koskemaan kaikkia aikuisten työpajatoimintaan osallistuvia. Tutkimme nimenomaan Amipajaan osallistuneiden kokemuksia ja otosmäärä oli melko pieni. Haastatteluista saamamme vastaukset olivat melko samankaltaisia ja suuria poikkeamia ei esiintynyt. Saamamme tulokset olivat myös samansuuntaisia kuin aiemmat tutkimukset osoittavat, joten tästä voimme päätellä, että aikuisten työpajatoimintaan osallistuneilla on pääsääntöisesti positiivisia kokemuksia työpajatoiminnasta. Laadullista tutkimusta tehtäessä ei kuitenkaan tehdä päätelmiä ainoastaan yleistettävyyttä ajatellen, vaan se perustuu ajatukselle, että yksityisessä toistuu yleinen. Tällä tarkoitetaan sitä, että yksittäistä tapausta tutkimalla saadaan esille asioita, jotka toistuvat tarkasteltaessa koko aineistoa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1998: 181- 182.)

Olemme pyrkineet opinnäytetyössämme objektiivisuuteen ja siihen, että esitämme saamamme tulokset sellaisina kuin olemme ne haastateltavilta saaneet. Objektiivisuutta on lisännyt työn tekeminen parityönä, sillä tulokset eivät ole vain yhden ihmisen tulkinta aineistosta. Tutkimusjoukko valittiin vastaamaan tarkoituksenmukaisesti tutkimusongelmaa.

Laadulliseen tutkimusprosessiin liittyy monia erilaisia eettisiä kysymyksiä, jotka tutkijan tulee ratkaista, kuten tiedonhankintaan ja tiedon käyttöön liittyvät kysymykset. Tiedon hankintaan liittyvänä eettisinä pulmina voidaan pitää haastateltavien anonyymiyden huomioiminen tutkimustuloksia raportoitaessa, sekä haastatteluaineiston käyttötarkoituksen ja hyödyntäisen kertominen haastateltaville. (Eskola, Suoranta 1998: 52.)

Opinnäytetyössämme huomioimme, etteivät haastateltavat ole tunnistettavissa tuloksissa esitetyistä suorista lainauksista huolimatta. Työllemme haimme tutkimuslupaa jo hyvissä ajoin Amiedun valmentavan koulutuksen toimialajohtajalta. Haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista ja haastatteluiden nauhoittamiseen saimme jokaisen haastateltavan luvan.

5.5 Tulokset

Tässä kappaleessa esitämme aineistosta saamamme tulokset. Analysoimme saamiamme tuloksia johtopäätökset kappaleessa. Tulokset esitämme käyttämämme neljän teeman mukaan.

5.5.1 Päämäärät ja tavoitteet

Tässä teemassa tavoitteenamme oli selvittää millaisia päämääriä ja tavoitteita Amipajaan osallistuneilla oli ja miten he saivat itse vaikuttaa tavoitteidensa asettamiseen ja toimintaan. Tässä teemassa haastateltavat saivat kertoa myös omista tulevaisuuden toiveistaan ja haaveistaan.

Päämäärät ja tavoitteet teemassa kaikilla haastateltavilla yhtä lukuun ottamatta oli Amipajakson suhteen tavoitteita. Niitä olivat koulutukseen pääsy, oman alan löytäminen, työllistyminen ja tulevaisuuden suunnitelmien selkiytyminen.

” Emmä tiää, katellu työpaikkoja”

” Että sais kartotettua ja tiedettyä, mikä on mun oma ala”

Toiveet omien tavoitteiden asettamisessa oli huomioitu, sillä ne tehtiin yhdessä ohjaajien kanssa. Kaksi haastateltavaa kuudesta vastasi, että he saavat itse jonkin verran vaikuttaa Amipajan toimintaan ja työtehtävien suorittamiseen. Neljä kuudesta haastateltavasta vastasi, että he saavat vaikuttaa paljon Amipajan toimintaan ja työtehtävien suorittamiseen.

” Hyvin huomioitiin ja paneuduttiin mitä halusi”

” Omat toiveet huomioitiin tosi hyvin tulevaisuuteen”

” Kyllä täällä oma- aloitteisesti saa tehdä, ei kukaan huohota niskaan. Olen saanut vaikuttaa.

Viidellä haastateltavalla kuudesta oli toiveita ja haaveita tulevaisuuden suhteen. Yhdellä oli haaveena hierojan ammattitutkinto, kahden haave oli jo toteutunut, toinen oli työssä ja toinen oppisopimuskoulutuksessa. Yhdellä oli haaveena keittiöalan koulutus ja pääsy

työelämä. Yksi haastateltava kertoi, että hänellä ei ole toiveita ja haaveita tulevaisuuden suhteen.

”Mun haave on toteutunut. Oon oppisopimuskoulutuksessa keittiöalalle.”

” Työllistyä niin, että hyötyy koko perhe.”

” Siihenkään en osaa vastata yhtään mitään kun ei tiedä mitä elämä tuo tullessaan.”

” Täytyy olla tosi kiitollinen tälle paikalle. Toiveet ja haaveet toteutui Amipajassa.”

5.5.2 Kokemukset

Tässä teemassa selvitimme haastateltavien kokemusten avulla heidän käsitystään omista kyvyistään, vastuustaan, muutoksista ja mahdollisuuksista joita Amipajaan osallistuminen on tuonut heidän elämäänsä.

Viisi haastateltavaa kuudesta vastasi olevansa hyvä jossain pajaan liittyvissä toiminnoissa. Konkreettiset työtehtävät, kuten ruoanlaitto ja leipominen, toivat osaamisen tunnetta.

” Teen sillai miten osaan, eipä ne oo ainakaan moittineet. Ohjaaja ainakin kiittää päivästä kun lähtee kotiin. Ei näistä huomaa, ei mulla oo ollu minkäänlaisia onnistumisen kokemuksia.”

” Olen hyvä ruoanlaitossa, siitä tuli hyvä mieli ja hyvää palautetta. Olen oma-aloitteinen ja reipas, on mukava kun joku sanoo sen. En osaa sanoa oliko onnistumisen kokemuksia.”

Amipaja oli tuonut muutoksia elämään kaikille haastateltaville. Viisi kuudesta haastateltavasta oli saanut uusia mahdollisuuksia Amipajan kautta. Näitä muutoksia olivat aamulla herääminen ja meno Amipajaan, oleminen työssä joka päivä, kärsivällisyyden ja aktiivisuuden opettelu, päivittäisen tekemisen, positiivisten kokemusten, elämänilon ja tekemisen saaminen, uusi ammatti, itsensä kokeminen tarpeelliseksi jossain.

” On päiville jotain tekemistä, itsensä kokeminen tarpeelliseksi. Haluan suorittaa sen hygieniapassin. Täällä selvitetään koulutusmahdollisuudet ja työpaikka tavallaan koko ajan. On mahdollisuuksia.”

” On ollut iso juttu, sai mennä ja tsiigata niitä eri mestoja. Eri mahdollisuuksia kartoitettiin. Ei tarvitse jäädä vain yhteen juttuun, jos se ei tuntunut omalta.”

Amipajaan osallistuvien tehtävät vaihtelivat sen mukaan mihin pajaan haastateltava osallistui. Kaikki ottivat vastuun työtehtävien hoitamisesta.

” Kaikenlaista tuli tehtyä ruoanlaittoa ja tiskausta, jälkiruokia tein. Pidin linjaston kunnossa.”

” Pääruokien tekeminen oli mun vastuulla ja muiden ohjaaminen keittiössä.”

”Tein tehtäviä raportteja ja tommosia etätehtäviä hyvinkin paljon.”

5.5.3 Ilmapiiri

Tässä teemassa selvitimme ilmapiirin, arvostuksen, luottamuksen, tuen, rohkaisun ja ryhmässä toimimisen vaikutuksia voimaantumisen kokemukseen. Näiden asioiden avulla tavoitteenamme oli selvittää onko Amipaja toimintaympäristönä sellainen, joka mahdollistaa voimaantumisen kokemuksen.

Kaikki haastateltavat vastasivat, että pajalla on hyvä ilmapiiri ja he kehuivat Amipajan henkilökuntaa hyväksi. Haastateltavat kokivat saaneensa henkilökunnalta kannustusta, rohkaisua ja tukea. Ilmapiiriä kuvattiin vapaaksi, auttavaiseksi ja ymmärtäväiseksi. Tärkeänä pidettiin, että Amipajalla voi olla oma itsensä ja vertaistuen saaminen samassa elämäntilanteessa olevilta koettiin tärkeäksi ja uusien ystävien saaminen oli ollut hyvä asia.

” Ilmapiiri oli tosi hyvä, tulin mielelläni pajaan aamuisin.”

” Kaikki tulee toimeen keskenään, neuvoo toisiaan, ei tarvitse olla sormi suussa, hyvä ilmapiiri.”

” Ihana ilmapiiri, opettajat auttavaisia ja ymmärtäväisiä. Aina otettu avosylin vastaan.”

Kaikki vastaajat kertoivat voineensa tarvittaessa kysyä neuvoa ja apua ohjaajilta lisäksi he kokivat, että heidän työtään arvostettiin ja heihin luotettiin. Vuorovaikutusta muiden kanssa ja tiimityötä pidettiin tärkeänä.

” Kyllä ne kysyy jatkatko täällä, olet tärkeä ihminen täällä. Mä tiedän mitä mä teen.”

” Täällä on ollut vertaistukea, henkilökunnalla on positiivinen meininki, arvostusta ja luottamusta kyllä.”

” Olen löytänyt ystäviä. Opettajien kanssa voi vaikeistakin asioista puhua, otetaan huomioon.”

” Kaikenlaista tukea ja ohjausta, etsittiin työpaikkoja, oli tiimityötä ja vuorovaikutusta.”

Jos haastateltava toimi pajassa, jossa toimitaan ryhmässä, kuvattiin ryhmän toimintaa hyväksi. Haastateltavien mukaan ryhmä toimi hyvin, kaikki osallistuivat kaikkeen ja tehtävät vuorottelivat ryhmäläisten kesken.

” Ryhmä toimi hyvin.”

” Joo, me esimerkiksi tiskaamisessa vuorottelemme, ettei aina tarvitse tehdä samaa.”

”Perjantaisin meillä on suursiivouspäivä, kaikki osallistuu.”

5.5.4 Emootiot

Halusimme selvittää millaisia onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia Amipajaan osallistujilla oli. Kysymällä innostusta ja kiinnostusta tavoiteenamme oli selvittää positiivisen latauksen ja toiveikkuuden vaikutuksia voimaantumisen kokemukseen.

Kaikki haastateltavat kokivat toiminnan innostavana ja kiinnostavana ja tulivat aamuisin mielellään Amipajalle .

” Mukavaa on ollut, aamulla tulee ihan mielellään.”

” Olen kun ei ole muutakaan”

” Olin kiinnostunut. Oma motivaatio oli hyvä.”

Toiveikkuus tulevaisuuden suhteen on lisääntynyt Amipajassa työskentelyn myötä viidellä vastaajalla. Yksi vastaaja koki, ettei toiveikkuus ole lisääntynyt.

” Vaikuttaa mukavalta ja vaihtelevalta työltä. Amipajan kautta olen päässyt keittiöalalle, ponnahduslautaa.”

” No varmasti on lisännyt toiveikkuutta, voin olla rohkeampi, sanoisin ammattimaisempi.”

” On lisännyt toiveikkuutta. On aikaa miettiä enemmän tulevaisuutta täällä kuin kotona, helposti kättelee työpaikkoja, mutta ei tee mitään sen suhteen. On tehty hakemuksia juurta jaksain.”

Kaikki olivat saaneet onnistumisen kokemuksia toimiessaan Amipajassa. Kellään vastaajista ei ollut epäonnistumisen kokemuksia työskentelystä pajalla.

” Ei epäonnistumisia, aina neuvottiin.”

” Iso asia, etätehtävissä onnistumisen kokemuksia. Ei epäonnistumisia.”

5.5.5 Muita kommentteja Amipajasta

Haastateltavat kokivat pajatoiminnan monipuolisena, sillä pajalta oli käyty eri työpaikoilla tutustumiskäynneillä, ohjaajat olivat auttaneet osallistujia kokonaisvaltaisesti eri asioissa ja jokaisen elämäntilanne oli huomioitu. Kaikille haastateltaville pajakokemus oli ollut positiivinen. Yhden haastateltavan mielestä aikuisten työpajatoimintaa tulisi lisätä ja kehittää valtakunnallisesti. Yksi haastateltava oli suositellut Amipajaa tuttavilleen. Vastauksissa tuotiin Amipajan hyvinä puolina esiin kiireettömyys, sopiva työmäärä, uuden oppiminen ja kiitollisuus koko henkilökunnalle.

” Olen hyvin kiitollinen koko henkilökunnalle, hyvä paikka, huippupaikka, uraauurtava.”

” Oli hauska kokemus, oli hauskaa”

” Selvitettiin asioita monipuolisesti, jokaiselle persoonalle etsittiin omaa alaa”

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tavoitteena oli saada tietoa Amipajaan osallistuneiden voimaantumisen kokemuksista. Saamiemme vastausten perusteella ja käyttämämme teoreettisen viitekehyksen mukaan voimme tulkita, että osallistujat olivat saaneet voimaantumisen kokemuksia toimiessaan Amipajassa. Voimaantumisen kokemukset ilmenivät joillain haastateltavilla kaikilla haastattelumme osa-alueilla. He olivat pystyneet hyödyntämään voimaantumista omien tavoitteiden ja haaveiden saavuttamisessa. Amipajatoiminnan avulla he olivat saaneet sisäistä voimaa ja itseluottamusta lähteä toteuttamaan itseään.

Oleellisena asiana nousi esiin osallistujan oman sisäisen muutoshalun ja sitoutumisen merkitys. Itse asetetut tavoitteet lisäävät osallistujan sitoutumista toimintaan. Nämä mahdollistavat ja auttavat eteenpäin pääsyssä Amipajan jälkeen. Oman sisäisen muutoshalun ja sitoutumisen puuttuminen toiminnasta vaikeuttavat eteenpäin pääsyä, sillä näiden puuttuessa ei saa myöskään voimaantumisen kokemusta. Sitoutuminen vaikuttaa voimaantumisen kokemukseen, mitä vahvempaa sitoutuminen on, sitä vahvempi on myös voimaantumisen kokemus. (Siitonen 1999:189).

Toiveikkaus tulevaisuuden suhteen lisääntyi. Amipajan avulla osallistujat saivat uusia mahdollisuuksia ja se toi muutoksia osallistujien elämään. Amipajalla tarjottiin konkreettisia keinoja ja apua omien haaveiden ja tavoitteiden toteuttamisessa. Amipajan koettiin auttavan ikään kuin ponnahduslautana eteenpäin elämässä. Työttömyyden kohdalla ihminen voi menettää toivonsa ja uskonsa tulevaisuuteen, sisäinen voimantunne ja elämäntilanne voi heiketä. Tällaisessa tilanteessa voimaantuminen auttaa ihmistä löytämään sisällään olevat voimavarat taas käyttöön. (Hietaniemi 2004: 33.)

Toivo on keskeinen elementti voimaantumisen, sillä se auttaa ja vahvistaa ihmistä kestämään vastoinkäymisiä. Toivon avulla ihminen saa takaisin uskonsa siihen, että asiat voivat muuttua paremmiksi. (Kylmä 1996:18).

Työttömyyden kesto ei vaikuttanut voimaantumisen kokemuksessa ja elämässä eteenpäin pääsemisessä, jos ihmisellä on tarpeeksi sisäistä muutoshalukkuutta ja uskoa tulevaisuuteen. Takasen (2005) mukaan jokaisella ihmisellä on sisällään halu ja toivo muutoksesta hänen tulisi vain löytää rohkeutta saada se esille. Tässä vaiheessa tarvitaan juuri niitä hienovaraisia toimenpiteitä, joita Juha Siitonen väitöskirjassaan esittää. Vaikka voimaa ei voi antaa toiselle, voidaan voimaantumista kuitenkin yrittää tukea ja mahdollistaa hienovaraisilla toimenpiteillä, joita ovat pyrkiminen tasa-arvoisuuteen, rohkaistaminen, toistensa arvostaminen, ilmapiirin avoimuus ja turvallisuus. (Siitonen 1999: 189.)

Siitosen (1999) mukaan henkilökohtaisten päämäärien asettaminen ja voimaantuminen ovat yhteydessä toisiinsa. Merkitsevää on myös se että ihmisellä on mahdollisuus asettaa itselleen päämääriä ja rakentaa tulevaisuuden unelmia. (Siitonen 1999: 189.) Opin näytetyöaineistostamme ilmenee, että pajaan osallistuvat, jotka ovat itse saaneet asettaa itselleen tavoitteita ja päämääriä ja joilla on myös toiveita ja haaveita tulevaisuuden suhteen ovat saaneet voimaantumisen kokemuksen.

Amipajaan osallistuneet kokivat ilmapiirin hyväksi. Osallistujien elämäntilanne otetaan kokonaisvaltaisesti Amipajalla huomioon, henkilökunta osoittaa osallistujille arvostusta ja tukea ja heidän kanssaan osallistujat voivat jakaa oman elämäntilanteensa asioita. Osallistujan lähtökohta Amipajalle tulemiseen vaikuttaa pajajakson onnistumiseen. Amipajassa on kuitenkin onnistuttu luomaan hyvä ja kannustava ilmapiiri. Kaikki ovat

saaneet paljon positiivista palautetta ja alun ehkä negatiivinenkin asenne on saatu käännettyä positiiviseksi. Paja ei kuitenkaan voi edesauttaa voimaantumista, jos ihmisellä ei ole sisäistä ja todellista halua muutoksen.

Amipajassa ilmapiiri koettiin turvalliseksi ja jokaisen omaa persoonallisuutta kunnioitettavaksi. Pajaa kuvattiin paikaksi, jossa voi olla oma itsensä. Kukaan ei kokenut epäonnistumisia, koska pajassa oli sellainen ilmapiiri, että kaikilta voi aina pyytää ja saada apua. Voimaantuminen on aineiston mukaan selkeästi sisäinen kokemus, voimaa ei siis voi antaa toiselle. Voimaantumisprosessiin vaikuttaa toimintaympäristön olosuhteet kuten turvalliseksi koettu ilmapiiri. Toimintaympäristön olosuhteet ovat erittäin merkityksellisiä, sillä voimaantuminen on jossain ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa. Ihmisen voimaantumista edesauttaa ympäristö, jossa ihminen kokee arvostusta, kunnioitusta, tukea, hyväksyntää ja jossa ihminen itse kokee olonsa turvalliseksi. (Siitonen 1999: 93, 142- 149.)

Ryhmän merkitys voimaantumisen kokemuksessa nousi selkeästi esiin, sillä osallistujat kokivat ryhmässä toimimisen ja siihen kuulumisen tärkeäksi. Ryhmältä sai vertaistukea samassa elämäntilanteessa olevilta ja tarvittaessa muilta ryhmän jäseniltä sai aina apua ja neuvoja. Osallistujat kokivat tiimityön ja uusien ystävien saamisen tärkeinä. Kuuluminen ryhmään on ihmiselle tärkeää etenkin silloin kun luonnollisia sosiaalisia ryhmiä ei elämäntilanteesta johtuen ole. Ihminen saa voimaantumisen kokemuksia erityisesti ryhmissä, joissa osallistujat kokevat samankaltaisuutta. Tällöin ihminen voi saada kokemuksen, että on muitakin samankaltaisessa elämäntilanteessa olevia. (Ekström-Leppämäki-Vilen 2002:203.)

Opinnäytetyöaineiston perusteella Amipaja lisäsi osallistujien itsetuntoa ja osaamisen tunnetta. Käytännön työtehtävät olivat vaatimustasoltaan osallistujille sopivia, sillä he saivat niistä onnistumisen kokemuksia. Itsetunnon kohottaminen onnistumisen kokemusten avulla ja oikeiden väylien etsiminen omien unelmien toteuttamiseen yhdessä ohjaajan kanssa tuli esiin aineistosta. Voimaantumisessa itsearvostus ja itseluottamus ovat olennaisia tekijöitä. Kokiessaan onnistumista ihmisen voimaantumisen kokemus vahvistuu samalla myös pitkäjänteinen päämäärien asettaminen ja niihin pyrkiminen vahvistuu. (Siitonen 1999:142- 155.)

Amipajassa voimaantumisen kokemusta edesauttavina elementteinä pidämme onnistumisen kokemuksia, avointa ja luottamuksellista vuorovaikutusta, jokaisen kunnioittamista ja arvostamista, sekä mahdollisuutta saada vertaistukea. Voimaantumista edesauttaa kokemus, joka lisää luottamusta omin kykyihin. Voimaantuminen mahdollistuu ennakolluulottomassa vuorovaikutusprosessissa, jota vahvistaa sosiaalinen suhdeverkosto. Näiden tekijöiden avulla rohkaistuminen ja oman voimantunteen kasvattaminen mahdollistuu, vaikka ihminen tuntee itsensä voimattomaksi. (Heikkilä, Heikkilä 2005: 30.)

7. POHDINTA

Voimaantumisen kokemuksen mittaaminen tai arvioiminen on mielestämme haasteellista, sillä voimaantuminen on selkeästi sisäinen prosessi. HavaitSIMME, että voimaantumisen kokemus vaihtelee toimintaympäristön ja elämäntilanteen mukaan. Kolme haastateltavaa kuudesta oli jo käynyt Amipajan ja kolme oli edelleen pajalla. Amipajalta eteenpäin poluttuneet kokivat Amipajan vaikutuksen voimaantumisessaan selkeämpänä.

HavaitSIMME Amipajan toiminnassa selkeän yhteyden osallistujien voimaantumisen kokemukseen. Pajatoiminnan alussa selvitetään osallistujien elämäntilanne ja tehdään yhdessä tavoitteet toiminnan tukemiseksi, sekä henkilökohtaisten päämäärien saavuttamiseksi. Työttömät kohdataan ihmisinä ja heitä pidetään oman elämänsä asiantuntijoina. Voimaantumisen näkökulmasta Amipajan haasteena on osallistujien syrjäytyminen koulutuksesta, työstä, osallistumattomuus ja kyvyttömyys selviytyä jokapäiväisestä elämästä. Tekemisen ja toiminnallisuuden kautta osallistujat saavat onnistumisen ja voimaantumisen kokemuksia. Amipajalla osallistujat pääsevät heti alusta alkaen tekemään konkreettisia työtehtäviä. He tekevät myös yhdessä ohjaajien kanssa työhakemuksia, harjoittelevat työhaastatteluja ja saavat uutta tietoa tämän päivän työelämästä. Amipajatoiminnan kautta työttömät saavat takaisin tunteen ryhmän jäseneksi kuulumisesta ja kokemuksen omasta tarpeellisuudesta.

Ohjaava kouluttaja Virpi Mujunen kertoi oman näkemyksensä Amipajan toiminnasta ja tulevaisuudesta. Ennen Amipajan aloittamista kaikille tehdään alkuhaastattelu, jossa kartoitetaan asiakkaan tilanne ja kiinnostus toimintaa kohtaan. Haastattelussa selvitetään onko Amipaja oikea paikka vai olisiko joku muu toimintamuoto asiakkaalle parempi.

Pajajakson onnistumisen ja eteenpäin poluttumisen kannalta hän näkee osallistujan oman motivaation ja kiinnostuksen tärkeimmäksi tekijäksi. Vaikka pajalta olisi tarjota työ tai koulutuspaikkoja ei halukkaita lähtijöitä välttämättä ole ollut. Ohjaajaan roolin hän näkee keskeisenä etenkin osallistujan oman motivaation, halun ja innostuksen herättämisessä. Hän näkee myös Amipajan ilmapiirin pitämisen positiivisena erittäin tärkeänä, sillä se vaikuttaa oleellisesti osallistujien viihtymiseen pajalla. Asiakaskunta tulee tulevaisuudessa olemaan yhä haasteellisempaa ja hänen mukaansa he tarvitsevat enemmän kokonaisvaltaista tukea ja ohjausta elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Näitä ovat sosiaalisten taitojen opettelu, henkilökohtainen hygienia, oppimiseen liittyvät asiat ja kokonaisvaltaisempaa henkilökohtaisen hyvinvoinnin ylläpito. (Mujunen 2008.)

Tulevaisuudessa hän näkee aikuisten työpajatoiminnan selkeän lisäämisen tarpeen ja työpajojen määrä tulee lisääntymään. Tähän on herätty myös yhteiskunnallisella tasolla, sillä aikuisten työpajatoimintaa ja välityömarkkinoiden rahoitusta on lisätty. Amipajakso on tällä hetkellä keskimäärin neljä kuukautta. Amipajan keston olisi syytä jatkossa hänen mukaansa kiinnittää enemmän huomiota, sillä yksilöllisempien ratkaisujen ja henkilökohtaisten tavoitteiden saavuttamiseen ja poluttumiseen eteenpäin aika ei välttämättä riitä. Aikuisten työpajoissa työskentelevän henkilökunnan tulisi jatkossa olla vielä moniammatillisempia, sillä asiakkaiden sosiaalisen ohjauksen tarve lisääntyy. (Mujunen 2008.)

Aiempiin työpajatoiminnasta tehtyihin tutkimuksiin verraten, voidaan tuloksissa nähdä monia yhtymäkohtia opinnäytetyömme tuloksiin. ENTER- projektin loppuraportin asiakkaat olivat kokeneet toiminnan pääosin myönteisesti. Projekti oli lisännyt myönteisiä sosiaalisia kontakteja, mielekästä tekemistä, parantanut elämänhallintaa ja itseluottamus oli lisääntynyt. Mahdollisuudet oppimiseen ja myönteiset oppimiskokemukset olivat myös positiivisia asioita projektiin osallistuneille. (Härkäpää, Laisola- Nuotio, Tuusa 2004: 41, 51.)

Karjalainen (1999) toteaa tutkimuksessaan, että osallistujan sitoutuminen työpajatoimintaan on tärkeää, jotta pajajaksolle asetut tavoitteet toteutuisivat paremmin. Tutkimuksessa hän havaitsi osallistujien elämänhallinnan, elämänsuunnittelun, sekä päämäärätietoisuuden lisääntymisen pajajakson aikana.

Välityömarkkinat ovat osalle työttömistä selkeästi ponnahduslauta eteenpäin ja osalle se vaikuttaisi olevan pysyvä ratkaisu siirryttäessä takaisin työelämään. Tähän asiaan tulisi yhteiskunnallisesti reagoida ja hyväksyä se, etteivät kaikki työttömät palaa avoimille työmarkkinoille. Amipajan kaltaisia aikuisten työpajoja pitäisi tulevaisuudessa kehittää ja luoda lisää.

Välityömarkkinoiden asiakkaille on haasteellista löytää sopivaa toimintaa ja oma väylä eteenpäin. Aineistosta havaitsimme, että Amipajalla ohjaajat ovat todella paneutuneet etsimään jokaiselle osallistujalle yksilöllisiä polkuja ja mahdollisuuksia niiden eteenpäin viemiseksi. Kun pajaan osallistuvat huomaavat, että asioille voi todella tehdä jotain, heidän uskonsa tulevaisuuteen alkaa kasvaa ja samalla lisääntyy kokemus voimaantumisesta.

Amipajaan osallistuneet olivat kokeneet pajatoiminnan monipuolisena, sillä pajalta oli käyty eri työpaikoilla tutustumiskäynneillä, ohjaajat olivat auttaneet osallistujia kokonaisvaltaisesti eri asioissa, jokaisen elämäntilanne huomioiden. Kaikille haastateltaville pajakokemus oli ollut positiivinen. Haastateltavat toivat esiin, että aikuisten työpajatoimintaa tulisi lisätä ja kehittää valtakunnallisesti. Vastauksissa tuotiin Amipajan hyvinä puolina esiin kiireettömyys, sopiva työmäärä, uuden oppiminen ja kiitollisuus koko henkilökunnalle.

Opinnäytetyön tekeminen on lisännyt tietämystämme työttömyyteen liittyvistä asioista ja työttömien arjen kokemuksista. Aihe on mielestämme yhteiskunnallisesti ajankohtainen ja tärkeä, sillä voimaantumisen kokemus lisää selkeästi myös hyvinvointia. Järjestettäessä työttömille työvoimapolitiittisia toimenpiteitä, olisi erittäin tärkeää mahdollistaa niihin osallistuville voimaantumisen kokemus. Tällöin olisi mielestämme todennäköisempää, ettei työtön enää palaisi työttömäksi vaan poluttuisi eteenpäin elämässään. Aikuisten työpajatoiminnalla voidaan mielestämme parantaa työttömien asemaa yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä.

Opinnäytetyön tekeminen parityönä eteni hyvin. On ollut hyödyllistä tehdä työtä yhdessä, sillä näin olemme saaneet siihen lisää näkökulmaa. Parityöskentely on mielestämme lisännyt opinnäytetyön luotettavuutta, sillä se on lisännyt objektiivisuutta. Analyysin tekeminen oli rikkaampaa kun teimme haastattelut yhdessä, näin saimme kahden ihmi-

sen kokemuksen ja näkemyksen aineistosta. Olemme oppineet itsenäisesti etsimään ja soveltamaan opinnäytetyön tekemisessä tarvittavaa tietoa.

Jatkotutkimukselle mielestämme sopiva aihe olisi ohjaajan rooli ja sen merkitys työpaajaan osallistuvan voimaantumisprosessissa. Aikuisten työpajatoiminta yleensä ja sen pitkäaikaisvaikutusten tutkiminen olisi hyödyllistä. Aikuisten työpajat ovat uusi ja kehittyvä välityömarkkinoiden muoto, jonka tutkimus on toistaiseksi ollut melko vähäistä.

On ollut mielekästä tehdä opinnäytetyötä työelämälähtöisesti. Pääsimme seuraamaan pajatoimintaa käytännössä. Pajatyöskentelystä sai monipuolisen kuvan, koska saimme tietoa pajan toiminnasta sekä pajan työntekijöiltä, että osallistujilta. Yhteistyö Amiedun kanssa on sujunut työn alkuvaiheesta asti hyvin. Olemme aina saaneet apua, tukea ja kannustusta työn etenemisen aikana.

Yksi keino lisätä elämänhallintaa ja auttaa ihmisiä näkemään omia mahdollisuuksiaan, joilla he voivat vaikuttaa elämänkulkuunsa yksilöinä, on voimaantuminen. Kun ihminen voimaantuu, hänen yhteiskunnallinen identiteettinsä ja kokemuksensa oman elämänsä hallinnasta vahvistuu. Hän ei enää ole työvoimapolitiittisten toimenpiteiden objekti, vaan ihmistä autetaan näkemään omat mahdollisuutensa ja vahvuutensa oman elämänsä asiantuntijana. Asiakas muuttuu toiminnan passiivisesta objektista aktiiviseksi subjektiksi. Samalla edistetään ja tuetaan ihmisen osallisuutta ja osallistumista omien ja yhteisten asioiden hoitamiseen. Amipajaan osallistuvien ryhmä koostuu ihmisistä, jotka ovat olleet pitkään työttöminä. Heiltä on puuttunut työyhteisö, joka on monelle luontainen ryhmä johon kuuluu. Muista ryhmänjäsenistä he saavat vertaistukea, kokemuksen ryhmään kuulumisesta ja osallisuudesta.

Tämän päivän yhteiskunnassa yksilölle asetetut vaatimukset kasvavat. Yhteiskunnassa korostuu erityisesti yksilöiden kyky käsitellä ja tuottaa informaatiota. Tämä edellyttää paljon kognitiivisia valmiuksia ja aiheuttaa syrjäytymistä niille joilla ei ole näitä valmiuksia. Syrjäytymisvaarassa ovat ne, joiden on vaikea saavuttaa työmarkkinoilla tarvittavia ammatillisia ja muita valmiuksia. Tähän olisi syytä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota järjestettäessä työttömille uusia toimintamuotoja.

Tavoitteena olisi tehdä työttömyydestä ja työllistymistä estävästä ammattikoulutuksen puuttumisesta väliaikainen ilmiö. Keskeistä on keinojen etsiminen, jotta ihmiset saavut-

taisivat riittävät kognitiiviset valmiudet ja syrjäytymistä vähennettäisiin lukuisista riskeistä ja epävakaudesta huolimatta. Työttömiä tulisi tukea voimaantumisen kokemuksessa, elämänsuunnitelmien tekemisessä ja ammattiuran etsimisessä.

Voimaantumisen kokemuksen vahvistamista voidaan edesauttaa arkipäiväisten asioiden muuttamisella. Pienien asioiden muuttamisella, kuten vuorokausirytmillä, voidaan vaikuttaa työttömän omaan selviytymiseen elämänsä haasteista. Yhdessä tekeminen ja toiminnallisuus ovat myös hyviä keinoja lisätä hyvinvointia. Yhdessä työpajaohjaajan kanssa pyritään löytämään työttömän omat voimavarat ja selviytymiskeinot.

LÄHTEET

- Amiedu 2007: Aikuisoppijan taitotalo. Verkkodokumentti.
<<http://www.amiedu.fi/AmieduTanaan/Amiedu/>> Luettu 5.9.2007.
- Amiedu, 2005: Toimintakertomus.
- AmiPaja, 2007: Esite. Amiedu.
- Ekström, Leena- Leppämäki, Päivi –Vilen, Marika. 2002 : Vuorovaikutuksellinen tutkiminen sosiaali- ja terveysalalla. Juva. WSOY.
- Eskola Jari- Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Eskola Jari- Vastamäki Jaana 2007:Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola Juhani – Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva. WS Bookwell Oy. 25-43
- Filatov, Tarja 2007: Väilyömarkkinat työllistymisen mahdollisuutena. Teoksessa Hautaluoma, Marja– Virtanen, Annukka (toim.) Kadonneet ja pudonneet- syrjäytymisen sietämätön raskaus. Tuokinprint Oy: Valtakunnallinen työpajajyhdistys. 42-44.
- Heikkilä, Jorma- Heikkilä Kristiina 2005. Voimaantumisen työyhteisön haasteena. WSOY.
- Helsingin Sanomat 15.3. 2007. Pitkäaikaistyöttömiä on yhä liikaa. Pääkirjoitus A 2.
- Hietaniemi, Eila 2004. Aktivointia- elämäntilintaa- sosiaalista pääomaa. Tutkimus ikääntyvien työttömien elämäntilintän tekijöistä ja syrjäytymistä torjuvien toimenpiteiden vaikutuksista. Työministeriö. Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka– Remes, Pirkko– Sajavaara, Paula 1998: Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämäläinen, Juha 2001: Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion Yliopisto. Kuopio: Koulutus- ja kehittämiskeskus.
- Härkäpää, Kristiina-Laisola-Nuotio, Annika-Tuusa Matti 2004: Työpajat pitkäaikaistyöttömien kuntoutumisen ja työllistymisen tukena. Helsinki. Yliopistopaino.
- Karjalainen, Pekka 1999: Nuorten työpaja-osallisuutta omaan elämään. Tampere: Tammer-Paino.
- Karkola, Timo 2007: Muistio. Ami-säätiö käynnistää työpajatoiminnan Herttoniemessä.

- Koistinen, Pertti 1999: Työpolitiikan perusteet. Juva. WSOY.
- Kylmä, Jari 1996: Toivon dynamiikka. Inhimillisen olemassaolon uudistuksen lähde. Helsinki. Kirjayhtymä Oy.
- Kortteinen, Matti – Tuomikoski, Hannu 1998: Työtön. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Hämeenlinna. Karisto oy.
- Marniemi, Janne – Pekkala, Terho 2005: Johdanto. Teoksessa Hassinen, Jukka (toim.) Työ- ja yksilövalmennuksen käytäntöjä- näkökulmia 2000 luvun työpajojen palveluihin. Valtakunnallinen Työpajayhdistys ry. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Mol. Verkkodokumentti.
<http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/05_tiedotteet/00_2006/2006-11-16-01/index.jsp> Luettu 28.1.2008.
- Mujunen, Virpi 2008. Ohjaava kouluttaja, Amiedu, valmentava toimiala. Helsinki. Haastattelu 3.3.
- Pekkala, Terho (toim.) 2005: Työ- ja yksilövalmennuksen perusteet. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Sarajärvi, Anneli- Tuomi, Jouni 2004: Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Siitonen, Juha 1999: Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Oulu. Oulun University Press.
- Soininvaara, Osmo 2002: Verkkodokumentti.
<<http://www2.eduskunta.fi/fakta/edustaja/265/Rakennetyottomuus.pdf>> Luettu 23.3.2007.
- Takanen, Terhi 2005. Voimaantuva työyhteisö-miten luomme tulevaisuutta? Otavan Kirjapaino Oy. Keuruu.
- Tilastokeskus 2007: Työllisyys ja työttömyys tammikuussa 2007. Päivitetty 20.2.2007. Verkkodokumentti.
<http://www.stat.fi/ajk/tiedotteet/v2007/tiedote_005_2007-02-20.html>. Luettu 20.3.2007.
- Tilastokeskus 2008: Verkkodokumentti.<<http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/05/01/index.html>>Luettu 6.1.2008.
- Tsoukas, Kristiina 2006: Opiku- Aktiiviseksi kansalaiseksi. Kehitys Oy. Pori.
- Työministeriö 2003: Verkkodokumentti.<http://koulutuslinja.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/07_julkaisu/thj321.pdf>Luettu 1.3.2008.

Valtakunnallinen työpajayhdistys.2007. Verkkodokumentti.<http://www.valtakunnallinentyopajayhdistys.fi/sivu.php?artikkeli_id=6> Luettu 4.11.2007.

Valtakunnallinen työpajayhdistys.2008. Verkkodokumentti. <<http://www.valtakunnallinentyopajayhdistys.fi/>> Luettu 6.1. 2008

Välimaa, Anne 2006: Työpajatoiminnan peruskäsitteitä. Teoksessa Työ- ja yksilövalmennuspalvelujen tuotteistaminen. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Helsinki: Edita Prima Oy